

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 12 mars 2020

Mål nr

B 3928-19

PARTER

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

ET

SAKEN

Brott mot lagen om totalförsvarsplikt

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2019-06-18 i mål B 3656-19

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens dom på det sättet att penningboten bestäms till 2 000 kr.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen ska bestämma påföljden till penningböter om minst 2 000 kr.

ET har fått möjlighet att svara på överklagandet men har inte hört av sig.

DOMSKÄL

Vad målet i Högsta domstolen gäller

1. Frågan i målet är vilken penningbot som ska bestämmas för brott mot lagen (1994:1809) om totalförvarsplikt (uteblivande från mönstring).

Bakgrund

2. ET dömdes av tingsrätten för brott mot lagen om totalförvarsplikt, eftersom han uppsåtligen eller av oaktsamhet hade uteblivit från mönstring. Påföljden bestämdes till penningböter 500 kr. Hovrätten har fastställt tingsrättens domslut.

Totalförvarsplikt

3. Totalförvarsplikt gäller enligt 1 kap. 2 § lagen om totalförvarsplikt för varje svensk medborgare från början av det kalenderår när han eller hon fyller sexton år till slutet av det kalenderår när han eller hon fyller sjuttio år. Syftet med lagen om totalförvarsplikt är att trygga hela totalförsvarets behov av personal (se prop. 2009/10:160 s. 63).

4. En person som är totalförvarspliktig är, under vissa i lagen angivna förutsättningar, skyldig att personligen genomgå mönstring om regeringen har beslutat om det med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Regeringen beslutade den 2 mars 2017 att totalförvarspliktiga åter ska vara skyldiga att

genomgå mönstring. (Se 1 kap. 3 a §, 2 kap. 2 och 3 §§ samt Fö2016/01252/MFI [delvis].)

5. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet uteblir från mönstring, till vilken han eller hon har kallats att personligen inställa sig, döms till penningböter (10 kap. 1 §).

Penningböter och ordningsbot

6. Enligt 25 kap. 3 § brottsbalken ska penningböter bestämmas till lägst tvåhundra kronor och högst fyratusen kronor. Om ett lägre högsta belopp är särskilt föreskrivet, gäller dock detta.

7. I 48 kap. 14 § rättegångsbalken ges riksåklagaren en rätt att föreskriva om vilka brott som får lagföras genom föreläggande av ordningsbot och ordningsbotens belopp för olika brott. Dessa brott finns upptagna i Riksåklagarens föreskrifter (1999:178) om ordningsbot för vissa brott (föreskrifterna). Regleringen i rättegångsbalken innebär ett bemyndigande för riksåklagaren att meddela materiella föreskrifter på straffrättens område. Det är alltså inte fråga om verkställighetsföreskrifter; riksåklagarens beslut ska återspegla den domstolspraxis som har utvecklats på området.

8. Uteblivande från mönstring har tidigare funnits med som brott i bilaga 21 till föreskrifterna. Bilagan upphävdes den 1 oktober 2018 eftersom den då gällande penningboten, 500 kr, uppfattades som alltför låg av riksåklagaren.

Bestämmande av penningböter

9. I princip gäller reglerna om straffvärde och straffmätning i 29 kap. brottsbalken även vid bestämmande av penningböter. När det gäller sådana brott som omfattas av föreskrifterna krävs enligt praxis alldeles speciella

omständigheter för att en domstol ska frångå det normalstraff som gäller (se NJA 1983 s. 709). Föreskrifterna ska som framgått återspegla den domstolspraxis som har utvecklats på området.

10. Penningböter ska vara proportionerliga, både i förhållande till brottets allvar och i förhållande till andra gärningar som också är belagda med penningböter. När beloppets storlek ska bestämmas bör det bakomliggande syftet med den straffsanktionerade bestämmelsen beaktas.

11. Det finns inte längre något normalstraff i föreskrifterna när det gäller brott mot lagen om totalförsvarsplikt. Det tidigare gällande normalstraffet, 500 kr, motsvarar vad som i dag gäller för förseelser av påtagligt bagatellartad karaktär.

12. Främst med beaktande av det bakomliggande syftet med kriminaliseringen av uteblivande från mönstring och eftersom det rör sig om en pliktlagstiftning, får straffvärdet bedömas som högre än vad som tidigare gällde. En penningbot om 2 000 kr framstår som ett rimligt straff för brott mot totalförsvarsplikten utifrån de nu anförda omständigheterna och i jämförelse med övriga brott enligt föreskrifterna.

13. Den tilltalades ungdom ska inte beaktas vid bestämmande av penningböter (se NJA 2014 s. 658 p. 10).

Bedömningen i detta fall

14. Penningboten ska alltså höjas och bestämmas till 2 000 kr. Hovrättens dom ska ändras i enlighet härmed.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Erik Nymansson, Malin Bonthron, Eric M. Runesson (skiljaktig) och Stefan Reimer (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Ulrika Stenström

Datum
2020-02-04

Mål nr B 3928-19
Bilaga

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Eric M. Runesson är skiljaktig och anför att det inte framkommit skäl att bestämma penningboten till ett högre belopp än det som utgjort normalstraffet för det aktuella brottet enligt den numera upphävda bilaga 21 till Riksåklagarens föreskrifter (1999:178). Hovrättens domslut bör därför fastställas.

Dok.Id 176072

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstodomstolen.se	